

Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка і підмета

Євгенія Гончарук,

старший вчитель ЗОШ № 28

Житомир

Мета: сформувати уміння розрізняти двоскладні й односкладні речення, ознайомити учнів з особливостями побудови односкладних речень та їх класифікацією; розвивати навички усного зв'язного мовлення; виховувати повагу до народних обрядів і звичаїв.

Обладнання: ілюстрації, роздаткові картки.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Епіграф: *Тешуть теслі з срібла сани,
Стелиться сніжиста путь.
На тих саях в синь незнану
Дитя Боже повезуть.*

Богдан-Ігор Антонич

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань

1. Бесіда:

- Що становить граматичну основу речення?
- Які бувають присудки за будовою?
- Який присудок називається складеним дієслівним? складеним іменним?
- Що таке дієслово-зв'язка?
- Які розділові знаки можуть стояти між підметом і присудком?
- Що ви знаєте про односкладні і двоскладні речення?

II. Ознайомлення з новим навчальним матеріалом

1. Спостереження.

Прочитати речення. Підкреслити граматичну основу. Скільки головних членів речення у ній? Чим вони виражені?

1. Деревя стояли в білім мареві.
2. Інеєм ще з ночі густо вкрило кожну гілочку (В. Грінчак).
3. Прислухаюсь до тихого снігопаду й чую ніжний дзвін (В. Сухомлинський).
4. Зимовий ранок.
5. Готуй сани влітку (нар. творчість).
6. На свят-вечір стіл накривають пісними стравами (П. Карманський).

2. Бесіда:

- Що таке звичай народу?
- Які українські звичаї ви знаєте? Які з них особливо шанують у вашій родині?
- Які звичаї належать до зимового періоду?

Довідка. Звичаї народу — це ті прикмети, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому.

В усіх народів існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом (О. Воропай).

3. Самостійна робота з підручником

4. Пояснювальний диктант

З'ясувати тип односкладних речень, свою думку обґрунтувати.

1. Морозе, морозе, іди до нас кутю їсти (О. Воропай).
2. У щедрівках величання господаря поєднували із магічним заклинанням врожаю (П. Карманський).
3. З печі сирого хліба не витягають (нар. творчість).
4. Скільки у вечір перед Новим роком витворено пустощів щедрувальниками. Соломою стелили стежини від двору хлопця до перелазу двору його дівчини, знімали ворота (В. Чайківська).

5. Робота в парах

Перебудувати двоскладні речення на односкладні. Підкреслити граматичні основи. Визначити тип односкладних речень.

1. На Русі у стародавні часи Новий рік люди зустрічали ранньою весною з квітучою вишнею.
2. Навколо новорічної вишні усі водили хороводи, співали пісень (із кн. "Зима", уклад. Г. Рогінська).
3. Пухкий сніг застелив село, поля закутав вибіленими полотнами (за Є. Гуцалом).
4. Густий іній посріблів очерети й осоку (за В. Грінчак).
5. Здавна українці переддень Нового року називали "Щедрий вечір" (Г. Рогінська).
6. Мороз ніби пензлем розмалював вікна (за О. Воропаєм).
7. У пісній вечері господарі представляють найголовніші плоди поля, городу і саду, ніби даючи звіт за своє багатство в минулому році (за О. Воропаєм).
8. Зима надворі. Лісова галявина вкрита білим пухнастим снігом (за Г. Скребицьким).

6. Творча робота в групах

Розглянути ілюстрації. Визначити, із яким обрядом пов'язана кожна з них. За ілюстрацією скласти два речення: двоскладне і односкладне. Підкреслити граматичні основи, визначити вид односкладного речення.

III. Підсумки і висновки

1. Бесіда:

- Які речення називаються односкладними?
- На які типи вони поділяються?
- Наведіть приклади односкладних речень.
- Якого відтінку надають мові односкладні речення?

2. Прочитайте епіграф. Визначте в ньому засоби художньої виразності. Знайдіть односкладне речення, вкажіть його тип.

IV. Домашнє завдання: підготувати повідомлення про звичаї і обряди у зимовий період; вписати із художньої літератури 5 односкладних речень, вказати їх тип.

Односкладні речення. Тренувальні вправи

Мета: поглибити знання учнів про односкладні речення, закріпити вміння визначати в односкладних реченнях головний член у формі присудка або підмета, удосконалювати навички синтаксичного розбору простого речення; розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву; виховувати любов до рідного краю.

Обладнання: роздаткові картки, ілюстрації.

Тип уроку: узагальнення і систематизації знань.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань

1. Бесіда:

- Які речення називаються односкладними?
- На які типи вони поділяються?
- Коли найчастіше користуєтесь односкладними називними реченнями?

2. Прочитати приклади односкладних речень із домашнього завдання.

3. Повідомлення про звичаї і обряди під час зимових свят.

II. Узагальнення і систематизація вивченого

1. Коментований диктант.

1. Свято зимового Миколая відзначали особливо урочисто (за В. Скуратівським).
2. Хвали зиму після Миколи (нар. творчість).
3. Для дідуха використовували необмолочений сніп жита, пшениці або вівса (за В. Скуратівським).
4. У лісі насипало багато пухкого та білого снігу (за О. Копиленком).
5. Кутю вважали основною обрядовою їжею (за В. Скуратівським).
6. Люблю вночі на небеса дивитись... Блакитом неба прагну оповитись (Д. Павличко).

2. Дослідження-відновлення.

Змоделювати народні вислови, дібравши продовження з другої колонки. Визначити вид односкладних речень.

1. Кожний край має свій...
2. У чужім краю звичаю...
3. Взимку літа...
4. Не передай куті...
5. Сподівайсь од нього добра, як од грудня...
6. Хвали січень сніговий, травень дощовий, а серпень на хліб...
7. У січневу холодну добу пам'ятай про...
8. Заступи грудня дверима, то він тобі вікном...
9. На громницю маєш зими...

не доженеш.
меду.
звичай.
не знаю.
рясний.
тепла.
половицю.
худобу.
улізе.

Довідка. Громниці або Стрітення відзначають 15 лютого. Традиційно побутувало повір'я, що посвячені у цей день свічки помічні від грому та грози.

3. Робота біля дошки.

Підкреслити граматичні основи. Визначити тип односкладних речень. Виконати синтаксичний розбір виділеного речення.

Після відлиги несподівано вдарило міцним морозом. Скувати швидку річечку йому не вистачило сил. Однак за ніч він устиг замаскувати льодком усі калюжі (за В. Приходько).

4. Пошукова робота в групах.

Прочитати текст. Вписати односкладні речення, визначити їх тип, обґрунтувати відповідь.

I група. Святування Нового року першого січня започатковано римлянами в 46 році до нової ери. Цю форму провів Юлій Цезар, який ознайомився з досить точним єгипетським календарем. У такий спосіб вдалося об'єднати старий місячний римський календар з новим єгипетським.

II група. Помилково утвердилася думка, що вперше січнєве новолітування запровадив у 1700 році Петро Великий. Справді, такий указ було обнародовано російським імператором. Але в Україні січневим відліком року почали користуватися значно раніше.

III група. Упродовж століть народилися нові форми відзначення Новоріччя. Свято це, як жодне інше, пройняте теплотою і душевністю. На жаль, чимало національних традицій наших предків призабуто.

IV група. Новий рік. З нетерпінням чекаємо його, з особливим настроєм переступаємо поріг у рік прийдешній. Люди бажають одне одному усмішок, дружніх взаємин, сонячних і мирних гараздів, здоров'я у Новому році (за В. Скуратівським).

5. Підсумкова бесіда.

III. Домашнє завдання: 1 група — вписати із програмового художнього твору 5 односкладних речень; 2 група — скласти поезію про зиму.